

Sestavte si papírový model – komentář pro učitele

Zdůvodnění aneb Proč zrovna tuto úlohu?

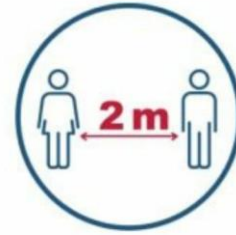
Dovednost čtení je nesporně zásadní dovedností, kterou si žáci v ČJ osvojují, zdokonalují a prohlubují. Současné komunikační kontexty kladou vysoké nároky nejen na čtení lineárních textů, ale především na čtení a porozumění textům nelineárním, jakými jsou různé grafy, schémata, obrázky, ale i emotikony atd. Děti jsou takovými obsahy obklopeny na sociálních sítích, komunikačních platformách, v televizi, v reklamách na ulici, v obchodech či v hromadné dopravě, v SMS zprávách atd. V oborových didaktických výzkumech se uvádí, že žáci ve škole často selhávají právě v úlohách, kdy mají dedukovat závěry z nelineárních textů (např. tabulek, schémat, fotografií apod.). Na základě výše uvedených závěrů docházíme k přesvědčení, že se jedná o dovednost, kterou je nutné souvisle zdokonalovat, neboť je předpokladem pro úspěšné řešení životních i komunikačních situací žáků – např. orientovat se v učebním textu, rozumět funkci ilustrativních obrázků, v zaměstnání rozumět platovým tabulkám, rozumět manipulaci v reklamě založené na vizuálních informacích, rozumět grafům prezentovaným v médiích (aktuálně třeba statistiky nakažených covidem-19 apod.), obrazovým pokynům v dopravě, na letišti, ale i v cizích zemích atd. Dovednost čtení a porozumění nelineárnímu textu je nutné rozvíjet od prvního stupně ZŠ, variovaně ve vztahu k aktuálním kognitivním dovednostem žáků. Předkládaná úloha se orientuje obsahem na žáky 4. nebo 5. ročníku ZŠ a porozumění nelineárnímu textu ověřuje prostřednictvím sestavování papírového modelu, což je pro děti činnost. Dále ověřuje základní dovednosti, které by již žáci na konci prvního stupně měli zvládnout, tedy na základě obrazové předlohy tvořit věty a souvětí za použití vhodných spojovacích výrazů a s ohledem na cíl daného úkolu anebo vystihnout podstatné a nepodstatné informace s cílem sdělit jednoznačnou informaci.

Oborově tedy souvisí s učivem slohového postupu popisného, mluvnickým syntaktickým učivem, tedy splňuje cíl komunikačně jazykový. Navíc mezioborově souvisí také s rozvojem vizuálního vnímání, tedy matematikou (především geometrie) a podněcuje žáky k rozvoji jemné a hrubé motoriky. Nejedná se tak jen o izolovaný jazykový úkol, ale o úkol, který přispívá ke komplexnímu rozvoji klíčových kompetencí. Nabízí možnost ověřovat dovednosti žáků v oblasti komunikačních dovedností, ale také v oblasti kompetence k řešení úkolu a kompetence personální a sociální.

Věk – cílová skupina

Využití v oboru – úloha v tomto pojetí – sestavení papírového modelu a tvorba popisu pracovního postupu – je vhodná pro žáky na prvním stupni. Charakter úkolu jistě nebude zajímavý pro žáky 2. stupně ZŠ, nicméně je nezbytné porozumění nelineárnímu textu systematicky procvičovat i ve vyšších ročnících. Je ovšem nutné změnit výchozí jazykový materiál a více se přiblížit buď komunikačnímu prostředí dětí daného vyššího ročníku, nebo komunikačním potřebám žáků. Bylo by nezbytné změnit výchozí materiál, např.:

Jiný vhodný výchozí materiál pro žáky (žáci by měli za úkol tvořit instrukce ve vztahu k obrazové informaci a s ohledem na nějakou konkrétní komunikační situaci – návrat do školy apod.) a doplnit dalšími důležitými instrukcemi ve vztahu k dané komunikační situaci.

Zdroj: Převzato z <https://koronavirus.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/09/letak-3R.pdf>

Jiný vhodný obrázek pro vyšší ročníky s přesahem do přírodopisu nebo tělesné výchovy (zásady první pomoci ve čtyřech krocích ...).

Zdroj: Převzato z <https://www.praha8.cz/prvni-pomoc.html>

Časová dotace (rozsah výuky)

Doporučujeme dětem nabídnout více času, aby se mohli relevantně zapojit i pomalejší žáci.

Znalostní a kompetenční předpoklady žáků

Ve vyšších ročnících není nutné elementárně a cíleně prohlubovat rozvoj drobné motoriky, nejedná-li se ovšem o potřeby žáka se SPU (např. s dysgrafií či dysortografií).

Možná úskalí – u žáků s poruchou zraku, kde nelze spoléhat na zrakovou akceptaci obrazové informace. V takovém případě obrázky zvětšíme nebo je budou žáci ve skupině verbalizovat.

Prostorové a materiální požadavky na realizaci

V této fázi úkolu jednoznačně doporučujeme dodržet práci ve skupinách (ideálně po čtyřech). Tím zajistíme princip kooperativního učení, který vede žáky k posilování sociálních vazeb a pracovních návyků směrem k spolupodílu na vyřešení zadaného úkolu. Nelze tedy práci individualizovat, pak by nedošlo k naplnění základních principů kooperace, na jejichž základě jsou budovány výstupy ověřovací úlohy.

Očekávaný výstup

Spektrum výstupů lze upravit s ohledem na aktuální kognitivní úroveň žáků.

Struktura a organizace realizace hodnoticí aktivity

Je důležité volit takový jazykový materiál, který bude žákům komunikačně blízký nebo sociálně užitečný. Zároveň by měl odpovídat jejich věkové kategorii.

Před zahájením tvorby vět a souvětí bude vhodné s žáky zopakovat základní spojovací výrazy a připomenout jejich funkci při tvorbě textu.

Obměna hodnoticí aktivity ve výuce

Ve vyšších ročnících navazujeme složitějšími úkoly, např. nechat žáky zobecňovat informace z nelineárních textů (např. tabulek) ve srozumitelném věcném kontextu.

Přínos z hlediska oboru

Žák si osvojuje dovednost interpretovat nelineární texty, kterou bude využívat i v jiných předmětech (např. v přírodovědných oborech, v matematice, ve společenských vědách apod.).

Žák se zdokonaluje v dovednosti číst s porozuměním různé typy textů.

Žáci se prostřednictvím podobných aktivit učí jednak porozumění textu na základě obrazové informace, ale i věcných a komunikačních souvislostí. Postupně dokážou akceptovat obrazové informace v kontextu lineárních textů. Rozpoznají, kdy je pro obsah sdělení obrazový materiál nosný, nezbytný, kdy jen ilustrativní. Dovedou tedy lépe informace vyhodnotit, rozumět jim a bránit se manipulaci např. v reklamě atd.

Žák prohlubuje dovednost čtení a postupně si zvyká na skutečnost, že mnohdy se výsledná informace opírá o grafickou formu sdělení a že grafická informace může přinášet podstatné informace pro pochopení textu.

Žák se učí utřídit si podstatné a nepodstatné informace. Vysvětlovat je.

